

TEHNIČKI OPIS CNC I CAD/CAM TEHNOLOGIJE

U ŠKOLSKOJ GODINI
2024./2025.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	3
1. UVOD	5
1.1. NAZIV I OPIS NATJECATELJSKE DISCIPLINE	5
1.1.1. NAZIV NATJECATELJSKE DISCIPLINE	5
1.1.2. OPIS VEZANIH KVALIFIKACIJA, ZANIMANJA I RADNIH MJESTA	5
1.1.3. BROJ NATJECATELJA U TIMU	6
1.2. SADRŽAJ, RELEVANTNOST I VAŽNOST OVOG DOKUMENTA	6
1.3. POVEZANI DOKUMENTI	6
2. SPECIFIKACIJA STANDARDA NATJECATELJSKE DISCIPLINE	7
2.1. OPĆE NAPOMENE VEZANE UZ SPECIFIKACIJU STANDARDA NATJECATELJSKE DISCIPLINE	7
2.2. SPECIFIKACIJA STANDARDA NATJECATELJSKE DISCIPLINE	8
3. PRAVILA VREDNOVANJA	11
3.1. OPĆE SMJERNICE	11
4. PRAVILA BODOVANJA	12
4.1. OPĆE SMJERNICE	12
4.2. KRITERIJI VREDNOVANJA	12
4.3. VREDNOVANJE I BODOVANJE PROSUDBOM	13
4.4. VREDNOVANJE I BODOVANJE MJERENJEM	14
4.5. VREDNOVANJE – PREGLED	14
4.6. ZAVRŠETAK SPECIFIKACIJE VREDNOVANJA VJEŠTINA	14
4.7. PROCEDURA VREDNOVANJA VJEŠTINE	14
5. MODEL ZADATKA	16
5.1. OPĆE SMJERNICE	16
5.2. FORMAT/STRUKTURA MODELA ZADATKA	16
5.4. RAZVOJ MODELA ZADATKA	17
5.4.1. TKO RAZVIJA MODEL ZADATKA	17
5.5. DOSTUPNOST ZADATKA ZA NATJECANJE	17
5.6. OBJAVLJIVANJE MODELA ZADATKA I PRAVILA BODOVANJA	17
6. INFORMACIJE I KOMUNIKACIJA	18
6.1. RASPRAVNI FORUM	18
6.2. INFORMACIJE ZA NATJECATELJE	18
7. ZDRAVLJE, SIGURNOST I OKOLIŠ	19
8. MATERIJALI I OPREMA	20
8.1. INFRASTRUKTURNI POPIS	20

8.2. MATERIJALI, OPREMA I ALATI KOJE DONOSI NATJECATELJ/MENTOR	21
8.3. ZABRANJENI MATERIJALI I OPREMA	22
8.4. PREPORUČENO RADNO MJESTO ZA NATJECANJE	23
OPĆI POSTAV I SPECIFIKACIJE	23
SLIKA PREPORUČENOG POSTAVA PROSTORIJE	24
9. PROMIDŽBA I VIDLJIVOST NATJECANJA	25
10. ODRŽIVOST	26

1. UVOD

1.1. NAZIV I OPIS NATJECATELJSKE DISCIPLINE

1.1.1. NAZIV NATJECATELJSKE DISCIPLINE

CNC i CAD/CAM tehnologije

1.1.2. OPIS VEZANIH KVALIFIKACIJA, ZANIMANJA I RADNIH MJESTA

U disciplini CNC i CAD/CAM tehnologije obrade odvajanjem čestica mogu se natjecati učenici koji se obrazuju za stjecanje sljedećih kvalifikacija:

- CNC operater
- Strojarski tehničar
- Strojarski računalni tehničar
- Tehničar za mehatroniku

Obrazovanjem za stjecanje navedenih kvalifikacija učenici stječu kompetencije koje su im potrebne kao budućim stručnjacima u području CAD/CAM tehnologija.

CAD/CAM tehnologije danas su sveprisutne u svim industrijskim granama koje se koriste za proizvodnju proizvoda kao što su dijelovi strojeva i uređaja, automobili, zrakoplovi, kalupi za alate, medicinska protetika, mobiteli, igračke itd. Da bi se oblikovao gotov dio, postupak rezanja može se započeti od punog bloka, prethodno obrađenog dijela, odljevka ili otkivka, a na osnovu tehničkog crteža. Razrada tehnologije izrade dijela zahtjeva vještine čitanja i tumačenja složenih tehničkih crteža, poznavanje i specifikacije potrebnih materijala i alata, rad s visokim stupnjem preciznosti, vještine obrade metala i razumijevanja kako metali reagiraju na različite procese, poznavanja ručnog i strojnog programiranja, generiranja G koda korištenjem CAD/CAM industrijskih programa te biti visoko kvalificiran rukovatelj strojevima (CNC operater).

Stručnjak za CAD/CAM tehnologiju kontinuirano treba pratiti razvoj novih materijala i inovativnih tehnologija u metalnoj industriji. Treba voditi računa o pravilnom odabiru materijala i pomoćnog pribora s motrišta kvalitete, funkcionalnosti, tehnološkog procesa izrade, kao i održavanja te u stvaranju novog proizvoda usko surađivati s konstruktorom. Važno je da posjeduje komunikacijske vještine kako bi sa suradnicima uspješno i profesionalno komunicirao o poslovnim zadacima te bio u stanju voditi manji tim suradnika. Također, u odnosu prema klijentima, treba pokazati profesionalan odnos, uvažiti zahtjeve klijenta, ali istodobno pružiti klijentu stručne savjete.

U segmentu vođenja procesa izrade dijelova, treba biti osposobljen za planiranje i organizaciju procesa izrade. Radno mjesto treba pripremiti za početak rada i održavati ga urednim tijekom rada. Bitno je voditi brigu o kvaliteti i točnosti izrade proizvoda, zbog čega je potrebno kontrolirati dimenzije proizvoda i održavati ih unutar dozvoljenih tolerancija tijekom svih tehnoloških faza proizvodnje.

Tipično radno okruženje je uredski prostor, proizvodni pogon, industrijska ili obrtnička radionica. Radni prostor treba biti osvijetljen dnevnim i/ili umjetnim svjetlom, različitih uvjeta mikroklima, buke i vibracija. Posao se može obavljati u smjenama i može uključivati dugotrajno sjedenje za računalom.

Pri izradi proizvoda treba odabrati ekološki prihvatljive načine i tehnologije te primjenjivati pravila zaštite na radu. Preporučljivo je koristiti osobna zaštitna sredstva, obavljati poslove uz korištenje zaštitnih uređaja i opreme te odvojeno prikupljati, razvrstavati i pravilno odlagati otpad.

Vještine koje trebaju pokazati natjecatelji su:

- matematičke vještine
- informatičke vještine
- poznavanje CAD/CAM tehnologije
- tumačenje tehničkih crteža
- rješavanje problema
- planiranje tehnologije procesa obrade
- razumijevanje zdravlja i sigurnosti
- sigurno rukovanje strojevima
- komunikacijske vještine u radnom okruženju

1.1.3. BROJ NATJECATELJA U TIMU

U disciplini CNC i CAD/CAM tehnologije natjecatelji se natječu pojedinačno (8 natjecatelja).

1.2. SADRŽAJ, RELEVANTNOST I VAŽNOST OVOG DOKUMENTA

Ovaj dokument sadrži tehnički opis natjecateljske discipline u strukovnom obrazovanju u Republici Hrvatskoj.

Tehnički opis i specifikacija standarda mogu se djelomično ili potpuno naslanjati na specifikacije standarda WorldSkills International i WorldSkills Europe organizacije.

Svi sudionici natjecanja – mentori, natjecatelji, prosudbena povjerenstva, školska, međusektorska i organizacijska povjerenstva škola domaćina trebaju dobro biti upoznati s ovim dokumentom.

1.3. POVEZANI DOKUMENTI

Uz Tehnički opis discipline, potrebno je koristiti se sljedećim dokumentima:

- Novi model natjecanja učenika strukovnih škola
- Pravila i upute za organizaciju i provedbu državnog natjecanja učenika strukovnih škola WSC-2025
- Mrežne i druge resurse Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

2. SPECIFIKACIJA STANDARDA NATJECATELSKE DISCIPLINE

2.1. OPĆE NAPOMENE VEZANE UZ SPECIFIKACIJU STANDARDA NATJECATELSKE DISCIPLINE

Specifikacija standarda natjecateljske discipline specificira znanja, razumijevanje i specifične vještine koje podupiru najbolju praksu u tehničkoj i strukovnoj izvedbi. Specifikacija standarda trebala bi odražavati zajedničko globalno razumijevanje o tome što za gospodarstvo i poslovanje predstavlja određena natjecateljska disciplina i s njime povezano radno mjesto i zanimanje.

Svako natjecanje u vještinama trebalo bi, u onoj mjeri u kojoj je to moguće, odražavati najbolju praksu kao što je opisano u specifikacijama standarda. Specifikacije standarda su, stoga, vodilja za potrebnu edukaciju i pripremu za natjecanje u vještinama.

Specifikacija standarda podijeljena je na zasebne cjeline. Svakoj cjelini dodijeljen je udio (postotak) u zbroju bodova kako bi ukazao na relevantnu važnost unutar specifikacije standarda. Zbroj svih bodova iznosi 100.

Shema za dodjelu bodova i zadatak za natjecanje ocijenit će samo one vještine koje su uklopljene u specifikaciju standarda. Odražavat će specifikaciju standarda u najširem mogućem obujmu kojega dozvoljavaju ograničenja natjecanja u vještinama.

Shema za dodjelu bodova i zadatak za natjecanje pratit će raspodjelu bodova unutar specifikacije standarda do mjere u kojoj je to izvedivo u praksi. Dopuštena je varijacija od 5 posto, pod uvjetom da to ne mijenja težinski faktor dodijeljen specifikacijom standarda.

2.2. SPECIFIKACIJA STANDARDA NATJECATELJSKE DISCIPLINE

CJELINA		RELATIVNI UDIO U %
1	Organizacija rada i samostalan rad	10
	<p>Pojedinac treba poznavati i razumjeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● opseg i utjecaj CNC i CAD/CAM tehnologije na suvremeni život i industriju ● standarde kvalitete materijala i kvalitete metala ● standarde za okoliš, sigurnost, higijenu i prevenciju nezgoda na radu ● računalne operacijske sustave ● matematiku, točna i detaljna izračunavanja i trigonometriju ● svojstva i ponašanja materijala, posebno čelika i aluminija ● načela tehničkog dizajna i planiranja procesa ● tehnologiju CNC opreme - programiranje i operativni rad ● ručno programiranje ili softver CAM sustava ● tehnologiju obrade metala odvajanjem čestica, parametre obrade, materijale, opremu i alate za obradu, stezanje i kontrolu ● propise o zaštiti zdravlja i sigurnosti ● važnost pridržavanja uputa proizvođača za uporabu opreme ● promicanje učinkovitog i pouzdanog rada ● važnost učinkovite komunikacije i timskog rada ● važnost djelotvornih metoda rada s drugim stručnjacima vezanim uz proces CNC i CAD/CAM tehnologije 	
	<p>Pojedinac će biti u stanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● učinkovito koristiti profesionalni računalni softver ● tumačiti i primjenjivati standarde kvalitete ● promicati i primjenjivati propise o zaštiti zdravlja i sigurnosti ● učinkovito koristiti informatičke i srodne profesionalne software ● precizno primjenjivati matematičke i geometrijske principe za pripremu i programiranje procesa CNC obrade odvajanjem čestica ● odabrati i primijeniti odgovarajuću tehnologiju obrade, parametre obrade, materijal, opremu i alate za obradu ● tumačiti i primijeniti upute proizvođača ● učinkovito komunicirati s kolegama, članovima tima i stručnjacima iz drugih srodnih vještina ● razviti kreativna rješenja za složene projekte ili izazove CNC tehnologije ● profesionalno se razvijati s ciljem promicanja novih tehnologija ● pružiti stručne savjete i smjernice o mogućnostima i ograničenjima CNC tehnologije 	
2	Interpretiranje tehničkih crteža i standarda	10
	<p>Pojedinac treba poznavati i razumjeti te čitati i/ili primijeniti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ISO europski prikaz crteža ● tehničke crteže i simbole koji se koriste u crtežima i planovima ● standarde, standardne simbole i tablice ● elemente zaglavlja i sastavnice 	
	<p>Pojedinac će biti u stanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● tumačiti i primijeniti sadržaj tehničkih crteža ● pronalaziti i prepoznavati potrebne dimenzije sa tehničkog crteža ● interpretirati kvalitetu površine, odstupanja od dimenzija oblika i položaja prema ISO standardu 	
3	Planiranje procesa	15
	<p>Pojedinac treba poznavati i razumjeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● važnost dobrog planiranja za uspješno izvršenje programiranja i strojne obrade 	

	<ul style="list-style-type: none"> ● planiranje, ovisno o vrsti operacije i zahvata, podataka koji se moraju navesti ● vrste alata za obradu koji se koriste u CNC tehnologiji ● poznavati načine označavanja reznog alata 	
	<p>Pojedinac će biti u stanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● prepoznati i postaviti različite vrste obrade ● odabrati i planirati rad raznih tipova alata za obradu koji se koriste u CNC tehnologiji ● ispravno identificirati najučinkovitije rješenje za obradu materijala, način stezanja osnovnog materijala koji najbolje odgovara operativnim zahtjevima ● pravilno odabrati alate za rezanje za obradu potrebnog materijala ● definirati parametre rezanja kao funkciju slijeda postupka, vrste materijala i vrste rada 	
4	Programiranje	20
	<p>Pojedinac treba poznavati i razumjeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● programiranje kao stvaranje logičkog procesnog plana ● različite metode i tehnike za generiranje CNC programa ● programiranje CAM sustava ● softver povezan s vještinom 	
	<p>Pojedinac će biti u stanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● odabrati najbolje metode prema vrsti proizvodnje i specifikaciji dijelova ● generirati program pomoću G-kodova koristeći priručnik ● učinkovito koristiti softver specifičan za vještine i pripadajući hardver ● generirati program pomoću CAD/CAM sustava 	
5	Mjerenje i kontrola	5
	<p>Pojedinac treba poznavati i razumjeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● vrste alata za mjerenje i mjernih instrumenata, te njihovu primjenu ● tehnike mjerenja 	
	<p>Pojedinac će biti u stanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● odabrati odgovarajuće alate za mjerenje i mjerne instrumente ● precizno mjeriti pomoću preciznog alata za mjerenje ● promatrati i klasificirati stupnjeve završetka površine ● izraditi mjerenja na navojnim elementima i odrediti karakteristike ● provesti provjeru geometrijske i dimenzijske kontrole 	
6	Operativni rad	15
	<p>Pojedinac treba poznavati i razumjeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● različite korake koji vode do početnog rada stroja ● uključivanje stroja i upravljačke jedinice ● alignaciju osi ● radna područja stroja ● načine unosa CNC programa ● načine snimanja nul-točke i mjerenja alata ● memoriju alata i nul-točaka (Tool Offset, Work Offset) ● način izmjene alata 	
	<p>Pojedinac će biti u stanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● uključiti sve sustave stroja ● uključiti stroj i upravljačku jedinicu ● izvršiti alignaciju osi ● koristiti radna područja stroja ● izvršiti unos CNC programa ● snimiti nul-točku i izmjeriti alate ● koristiti memoriju alata i nul-točaka (Tool offset, Work offset) 	

	<ul style="list-style-type: none"> ● izmijeniti alate 	
7	Izrada dijela Pojedinaac mora poznavati i razumjeti: <ul style="list-style-type: none"> ● različite načine obrade prema tehničkim podacima stroja i vrsti alata ● redoslijed obrade ● grubu i završnu obradu 	20
	Pojedinaac će biti u stanju: <ul style="list-style-type: none"> ● definirati različite načine strojne obrade ● optimizirati strategiju obrade ● optimizirati proces obrade uzimajući u obzir vrstu proizvodnje ● definirati i prilagoditi parametre obrade kao funkciju slijeda rada, vrste materijala i vrste CNC alatnog stroja ● pokrenuti proces obrade iz čvrstog bloka, predobrađenog dijela ili odljevka ● kontrolirati kvalitetu površine ● provjeriti i održavati točnost dimenzija unutar tolerancija ● ostvariti zadane dimenzije i kvalitetu izgrađenog dijela 	
8	Komunikacijske vještine i prezentacija Pojedinaac mora poznavati i razumjeti: <ul style="list-style-type: none"> ● važnost diskrecije i profesionalnog odnosa u komunikaciji s klijentima ● načine komunikacije i prezentacije izvršenog posla 	5
	Pojedinaac će biti u stanju: <ul style="list-style-type: none"> ● učinkovito komunicirati s klijentom ● pokazivati potpunu diskreciju i poštivati privatnost klijenata ● razvijati komunikacijske vještine i međuljudske odnose ● savjetovati i prezentirati ideje i viziju rješenja ● pokazati inovativnost i divergentno mišljenje ● kritički prosuditi kvalitetu izvedenog rada i pronaći rješenja za nedostatke 	
	UKUPNO	100

3. PRAVILA VREDNOVANJA

3.1. OPĆE SMJERNICE

Ova cjelina kao i cjelina 4 sadrže informacije i smjernice vezane uz vrednovanje i bodovanje. Sukladno tome, primjenjuju se Pravila za organizaciju i provedbu natjecanja učenika strukovnih škola.

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih razvila je pravila vrednovanja i bodovanja na natjecanju te će ona biti predmet neprestanog razvoja i temeljitog razmatranja. Porast stručnosti pri ocjenjivanju utjecat će na buduću upotrebu i smjer glavnih instrumenata ocjenjivanja koji se upotrebljavaju na natjecanjima u vještinama: shema za dodjelu bodova, model zadatka i informatički sustav natjecanja.

Pri ocjenjivanju na natjecanjima obično se upotrebljavaju dvije metode: mjerenje i prosudba. Svako vrednovanje vršit će se na temelju referentnih vrijednosti koje odražavaju najbolju praksu u gospodarskoj djelatnosti. Pravila bodovanja moraju uključivati referentne vrijednosti te slijediti težinski faktor unutar specifikacije standarda. Model zadatka predmet je vrednovanja za natjecanje u vještini te također slijedi specifikaciju standarda. Informatički sustav natjecanja omogućuje pravovremen i točan unos podataka te služi kao sve značajnija podrška.

4. PRAVILA BODOVANJA

4.1. OPĆE SMJERNICE

Ova cjelina opisuje ulogu i mjesto pravila bodovanja te način vrednovanja i vrednovanja rada natjecatelja prikazanog kroz model zadatka i procedure za vrednovanje.

Pravila bodovanja osnovni su instrument na natjecanjima, jer povezuju vrednovanja sa standardima koji predstavljaju vještinu koja se provjerava. Osmišljeni su tako da se bodovi dodjeljuju za svaki element vrednovanja izvedbe natjecatelja u skladu s relativnim udjelom u specifikaciji standarda.

Temeljem relativnog udjela naznačenog u specifikaciji standarda i pravilima bodovanja utvrđuju se parametri za izradu modela zadatka.

Pravila bodovanja razvija radna skupina koja razvija i model zadatka. Konačna pravila bodovanja i model zadatka mora odobriti Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Kod izrade zadatka za natjecanje potrebno je uključiti i gospodarstvenike.

Odobrena pravila bodovanja moraju biti unesena u informatički sustav natjecanja barem osam tjedana prije natjecanja i to putem standardne tablice informatičkog sustava natjecanja ili na drugi dogovoreni način.

4.2. KRITERIJI VREDNOVANJA

Glavna odrednica pravila bodovanja su kriteriji vrednovanja, koji proizlaze iz modela zadatka. U nekim natjecanjima u vještinama kriteriji vrednovanja bit će slični naslovima cjelina u specifikaciji standarda; u drugima će biti potpuno drugačiji. Obično ima pet do devet kriterija vrednovanja. Bez obzira podudaraju li se naslovi, pravila bodovanja moraju se temeljiti na relativnom udjelu u specifikaciji standarda.

Kriterije vrednovanja određuju osobe koje razvijaju pravila bodovanja te definiraju kriterije koje smatraju najprikladnijima za vrednovanje i bodovanje modela zadatka. Obrazac sa sažetkom bodovanja kojeg generira informatički sustav natjecanja sadrži popis kriterija vrednovanja.

Bodove koji se dodjeljuju svakom od kriterija izračunava informatički sustav natjecanja. Oni će biti kumulativna suma bodova dodijeljenih svakom elementu vrednovanja unutar jednog kriterija.

Svaki kriterij vrednovanja može biti podijeljen na više elemenata vrednovanja. Svaki element detaljno definira pojedinačnu stvar koja se treba vrednovati i bodovati zajedno s bodovima i uputama kako se oni trebaju dodijeliti.

Elementi se vrednuju mjerenjem i/ili prosudbom te su vidljivi na Obrascu za bodovanje. Obrazac za vrednovanje sadrži elemente koji se vrednuju i boduju mjerenjem ili prosudbom. Neki kriteriji se vrednuju putem obje metode. U tom slučaju postoje dva različita obrasca za vrednovanje za dvije različite metode.

Svaki vrednovatelj (član prosudbenog povjerenstva) upisuje dodijeljene bodove u obrazac dodijeljen od World Skills-a tako da zbroj bodova dodijeljenih svakom elementu vrednovanja bude u rasponu bodova dodijeljenom za tu cjelinu u specifikaciji standarda.

Tablica za raspodjelu bodova bit će objavljena u informatičkom sustavu natjecanja osam tjedana prije natjecanja kada se budu revidirala pravila bodovanja. Obrazac za bodovanje detaljno navodi sve elemente koje treba bodovati zajedno s bodovima koji su im dodijeljeni, referentnim vrijednostima i referencom na odlomak u specifikaciji standarda.

PRIMJER TABLICE KRITERIJA PO UDJELIMA

CJELINE SPECIFIKACIJE STANDARDA		KRITERIJ						UKUPNA Ocjena po CJELINI	
		MODUL 1				MODUL 2	MODUL 3		
		A	B	C	D	E	F		
		Izrada operacijskog lista	Izrada plana alata	Izrada plana stezanja	Izrada CNC programi simulacija	Rad na stroju	Izrada prezentacije		
	1	Organizacija rada i samostalan rad	3	1		1	5		10
	2	Interpretiranje tehničkih crteža i standarda	4	2	2	2			10
	3	Planiranje procesa	4	2	2	2	5		15
	4	Programiranje	1	1	1	12	5		20
	5	Mjerenje i kontrola					5		5
	6	Operativni rad					15		15
	7	Izrada dijela					20		20
	8	Prezentacija i izlaganje						5	5

UKUPNA OCJENA PREMA KRITERIJU			12	6	5	17	55	5	100
----------------------------------	--	--	----	---	---	----	----	---	-----

4.3. VREDNOVANJE I BODOVANJE PROSUDBOM

Uz mjerenje, od vrednovatelja (članovi prosudbenog povjerenstva) očekuje se da donesu profesionalne prosudbe. Obično se radi o prosudbama o kvaliteti. Tijekom procesa osmišljavanja i finalizacije pravila bodovanja i modela zadatka odredit će se i zabilježiti referentne vrijednosti kako bi služile kao vodilja u prosudbama.

Bodovanje prosudbom koristi se sljedećim rasponom bodova:

- 0 bodova – izvedba je na bilo koji način ispod industrijskog standarda/standarda struke, što uključuje i nedostatak truda da se postignu,
- 1 bod – izvedba koja zadovoljava industrijski standard/standard struke,
- 2 boda – izvedba koja zadovoljava i do određene mjere nadilazi industrijski standard/standard struke,
- 3 boda – izvrsna ili izvanredna izvedba u odnosu na očekivanje industrijskog standarda/standarda struke.

4.4. VREDNOVANJE I BODOVANJE MJERENJEM

Tijekom procesa vrednovanja i bodovanja mjerenjem moguće je dodijeliti samo maksimalni broj bodova ili nulu. Iznimno, ukoliko prosudbeno povjerenstvo tako odluči za pojedinu disciplinu, moguće su iznimke u kojima se može dodijeliti i parcijalne bodove.

4.5. VREDNOVANJE – PREGLED

Za obje metode vrednovanja, prosudbu i mjerenje, prosudbeno povjerenstvo sastojat će se do 5 vrednovatelja.

Dobra praksa vrednovanja obuhvaća i prosudbu i mjerenje te se obje metode primjenjuju specifično i široko. Konačne proporcije mjerenja i prosudbe, bilo specifične ili široke, određene su standardima, njihovim težinskim faktorima i prirodom modela zadatka.

4.6. ZAVRŠETAK SPECIFIKACIJE VREDNOVANJA VJEŠTINA

Ovaj odlomak definira kriterije vrednovanja i broj dodijeljenih bodova (mjerenjem i prosudbom). Ukupan zbroj bodova za sve kriterije vrednovanja mora biti 100.

PRIMJER TABLICE KRITERIJA

M O D U L	CJELINA	KRITERIJ	BODOVI		
			PROSUDBA	MJERENJE	UKUPNO
M 1	A	Izrada operacijskog lista	2	10	12
	B	Izrada plana alata	1	5	6
	C	Izrada plana stezanja	1	4	5
	D	Izrada CNC programa i simulacija	5	12	17

M 2	E	Rad na stroju	11	44	55
M 3	F	Izlaganje i prezentacija	5	0	5
UKUPNO			25	75	100

4.7. PROCEDURA VREDNOVANJA VJEŠTINE

Prije natjecanja predsjednik prosudbenog povjerenstva svim članovima prosudbenog povjerenstva objasniti će metodu vrednovanja. Svi bi članovi prosudbenog povjerenstva trebali vrednovati isti element za sve natjecatelje. Svi članovi prosudbenog povjerenstva vrednuju elemente koji donose otprilike isti postotak bodova.

Kriterij A – Izrada operacijskog lista

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom prosudbe:

- urednost i kompletnost upisanih podataka u zaglavlju

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom mjerenja:

- definiranje zahvata i tehnološkog tijeka izrade
- definiranje stega, alata i uređaja
- definiranje režima obrade

Kriterij B – Izrada plana alata

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom prosudbe:

- urednost i kompletnost upisanih podataka u zaglavlju

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom mjerenja:

- naziv alata, opis i skica
- redni broj, korekcija, radijus alata
- odabir pribora i držača

Kriterij C – Izrada plana stezanja

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom prosudbe:

- urednost i kompletnost upisanih podataka u zaglavlju

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom mjerenja:

- skica priprema s kotama
- pozicija točke W, koordinatni sustav i oznake osi
- oznake baziranja i stezanja

Kriterij D – Izrada CNC programa i simulacija

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom prosudbe:

- učinkovito korištenje CAD/CAM programa
- učinkovito korištenje programa WinNC32
- učinkovito korištenje programa za simulaciju

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom mjerenja:

- odabir najbolje metode programiranja
- pravilno prebacivanje generiranog koda u WinNC
- CNC simulacija u 2D prikazu
- CNC simulacija u 3D prikazu

Kriterij E – Rad na stroju

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom prosudbe:

- pravilno korištenje sredstava zaštite na radu
- izgled radnog mjesta tijekom i nakon rada (urednost, čistoća)
- učinkovito korištenje profesionalnog računalnog programa
- učinkovito korištenje uputa proizvođača
- komunikaciju na radnom mjestu i korištenje stručne terminologije
- odabir i planirani rad raznih tipova alata
- ispravno stezanje priprema i predmeta obrade
- učinkovito korištenje CAD/CAM programa
- učinkovito korištenje programa WinNC32
- učinkovito korištenje programa za simulaciju
- ostvarenu kvalitetu površine
- sigurnost pri postavljanju nul toče W i mjerenja alata

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom mjerenja:

- pravilan odabir i rad s raznim tipovima reznih alata
- odabir najbolje metode obrade
- odabir i mjerenje preciznim mjerilima tijekom rada
- mjerenje na navojnim elementima
- geometrijsku i dimenzijsku kontrolu tijekom rada
- uključivanje svih sustava stroja i upravljačke jedinice
- izvršenu alignaciju osi
- korištena radna područja stroja
- izvršen unos CNC programa
- postavljenu (snimljenu) nul-točku
- korištena memorija alata i nul-točaka (Tool Offset i Work Offset)
- izmjereni alati
- optimiziranu strategiju i proces obrade na stroju
- pokrenut proces obrade iz čvrstog bloka
- broj korištenih priprema
- ostvarenu kvalitetu površine
- ostvarenu točnost dužinskih mjera
- usklađenost pojedinih proizvodnih značajki na obratku/izratku s konstrukcijskim značajkama na nacrtu

Kriterij F – Izlaganje i prezentacija

Članovi prosudbenog povjerenstva vrednovat će sljedeće elemente metodom prosudbe:

- komunikativnost
- jasnoća prezentiranog sadržaja
- točnost iznijetih podataka

5. MODEL ZADATKA

5.1. OPĆE SMJERNICE

Cjeline 3 i 4 usmjeravaju razvoj modela zadatka, a ove bilješke su dodatak. Bilo da je riječ o jednoj cjelini ili seriji samostojećih ili povezanih modula, model zadatka omogućit će vrednovanje vještine prema svakoj cjelini specifikacije standarda.

Svrha modela zadatka je omogućiti cjelovite i uravnotežene mogućnosti vrednovanja i bodovanja svih specifikacija standarda povezanih s pravilima bodovanja. Odnos između modela zadatka, pravila bodovanja i specifikacije standarda ključni je pokazatelj kvalitete.

Model zadatka neće pokrivati područja izvan specifikacije standarda ili utjecati na ravnotežu unutar specifikacije standarda.

Model zadatka omogućit će vrednovanje znanja i razumijevanja isključivo kroz njihovu primjenu u praktičnom radu. Model zadatka neće vrednovati poznavanje Pravila i uputa za organizaciju i provedbu hrvatskog modela natjecanja učenika strukovnih škola.

Tehnički opis će omogućiti prepoznavanje problema koji utječu na kapacitet modela zadatka da obuhvati čitav raspon vrednovanja koji se odnosi na specifikaciju standarda te je podložan potrebnim promjenama.

5.2. FORMAT/STRUKTURA MODELA ZADATKA

Modul modela zadatka mora biti osmišljeni tako da se mogu izvesti u vremenu koje je dodijeljeno za pojedinu disciplinu.

Model zadatka discipline sastoji se od tri modula:

Modul 1 – Izrada tehnološke dokumentacije, programiranje i simulacija

Modul 2 – Praktičan rad na stroju

Modul 3 – Komunikacijske vještine i izlaganje

Polazne informacije:

- izrada predmeta (strojnog dijela) glodanjem u dva stezanja
- materijal obrade: aluminijska legura AlCu5Mg1
- vrijeme izrade:
 - Modul 1 – Izrada tehnološke dokumentacije, programiranje i simulacija: 4 sata
 - Modul 2 - Praktičan rad na stroju (izrada predmeta na stroju): 4 sata (x 4 zbog 2 radna mjesta)
 - Modul 3 – Komunikacijske vještine i izlaganje: 4 sata
- tekstualni dio zadatka je u doc formatu, radionički crtež na A3 papiru, a 3D model u step formatu.

Uključene obrade:

- čeono glodanje,
- glodanje utora,
- glodanje džepova,
- glodanje kontura,
- zabušivanje,
- bušenje,
- upuštanje
- razvrtanje,

- urezivanje navoja,
- glodanje navoja.

Dodatne informacije:

Zadatak se rješava ručnim programiranjem ili pomoću CAD/CAM tehnologije (MasterCAM, CATIA, Fusion 360, SOLIDWORKS/SolidCAM) uz korištenje postprocesora za upravljačku jedinicu SINUMERIK 840D koje osigurava organizator. Dozvoljeno je koristiti 3D-Tool Generator, strojarski priručnik, kataloge alata, tablice režima rada, upute za programiranje i operativni rad stroja, kalkulator, pribor za crtanje i pisanje. Natjecateljima je zabranjeno korištenje vlastitih računala, tableta, USB (memorijskih stickova), mobitela i pametnih satova.

5.4. RAZVOJ MODELA ZADATKA

5.4.1. TKO RAZVIJA MODEL ZADATKA

Model zadatka izrađuje radna skupina stručnjaka imenovana od strane Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. U timu trebaju biti zastupljeni i gospodarstvenici.

5.4.2. RASPORED RAZVOJA MODELA ZADATKA

Model zadatak razvija radna skupina. Na natjecanju model zadatka se analizira te članovi prosudbenog povjerenstva daju preporuke za doradu i unaprjeđenje zadatka. Radna skupina za sljedeće natjecanje, uzevši u obzir preporuke prosudbenog povjerenstva, izrađuje novu ili dorađenu verziju modela zadatka.

5.5. DOSTUPNOST ZADATKA ZA NATJECANJE

Nije dostupan prije natjecanja.

5.6. OBJAVLJIVANJE MODELA ZADATKA I PRAVILA BODOVANJA

Model zadatka i način bodovanja zadatka objavljuje putem informacijskog sustava natjecanja Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

6. INFORMACIJE I KOMUNIKACIJA

6.1. RASPRAVNI FORUM

Prije Državnog natjecanja sve rasprave, komunikacija, suradnja i donošenje odluka vezanih uz natjecanje u vještinama moraju se odvijati na određenom raspravnom forumu do kojeg se može doći putem informacijskog sustava natjecanja koji razvija i vodi Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Odluke i komunikacija vezane uz vještinu valjane su samo ako su se odvijale na forumu. Moderator foruma bit će glavni stručnjak (ili stručnjak kojega nominira glavni stručnjak).

6.2. INFORMACIJE ZA NATJECATELJE

Sve informacije za škole i natjecatelje dostupne su putem internetske stranice Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Informacije uključuju:

- pravila natjecanja
- tehničke opise
- pravila bodovanja
- model zadatka
- infrastrukturne popise
- dokumentaciju vezanu uz zdravlje i sigurnost
- druge informacije vezane uz natjecatelje.

7. ZDRAVLJE, SIGURNOST I OKOLIŠ

Zdravlje, sigurnost i dobrobit svih pojedinaca koji su uključeni u natjecanje, od vitalne su važnosti. Držati se pravila za očuvanje zdravlja, sigurnosti i zaštite okoliša, zadaća je i odgovornost natjecatelja, kao i svih drugih sudionika natjecanja, u svim fazama pripreme i provedbe samog natjecanja. Stoga je potrebno obavljati poslove uz korištenje zaštitnih uređaja i opreme sukladno propisima Zakona o zaštiti na radu i Zakona o zaštiti od požara te zaštititi vlastito zdravlje i zdravlje ostalih sudionika korištenjem osobnih zaštitnih sredstva propisanih Pravilnikom o uporabi osobnih zaštitnih sredstava. Tijekom natjecanja potrebno je učinkovito koristiti potrebnu energiju te odvojeno prikupljati, razvrstavati i pravilno odlagati nastali otpad.

Kako bi se spriječile ozljede i eliminirala mogućnost djelovanja drugih štetnosti na zdravlje natjecatelja i svih sudionika, potrebno je natjecatelje educirati o pravilima i procedurama postupanja u vezi sa zaštitom na radu.

Prilikom rada na stroju natjecatelji koriste zaštitnu opremu:

- zaštitne cipele
- zaštitne rukavice,
- zaštitne naočale,
- zaštitno odijelo

8. MATERIJALI I OPREMA

8.1. INFRASTRUKTURNI POPIS

Infrastrukturni popis detaljno navodi svu opremu, materijale i prostore koje osigurava škola domaćin državnog natjecanja.

Infrastrukturni popis bit će dostupan na internetskoj stranici www.worldskillscroatia.hr

Infrastrukturni popis specificira predmete i količine koje predlaže radna skupina za izradu tehničkog opisa discipline i modela zadatka.

Škola domaćin natjecanja ažurirat će infrastrukturni popis specificirajući stvarne količine, tipove, brandove i modele predmeta s popisa. Stvari koje nabavlja organizator natjecanja nalaze se u zasebnom stupcu.

Na svakom natjecanju prosudbeno povjerenstvo mora revidirati i ažurirati infrastrukturni popis u pripremi za sljedeće natjecanje te savjetovati o potrebi povećanja prostora i/ili opreme.

Infrastrukturni popis ne uključuje predmete koje su natjecatelji i/ili mentori dužni donijeti te predmete koje natjecatelji ne smiju donijeti na natjecanje – navedeni su niže u tekstu.

Popis:

Potrebno je osigurati najmanje 2 radna mjesta na koja će biti postavljena 2 alatna stroja. Optimalno bi bilo osigurati 4 radna mjesta s 4 alatna stroja.

CNC ALATNI STROJ:

CNC glodalica:	EMCO PC Mill 55
Upravljačka jedinica:	SINUMERIK 840D, Siemens (programiranje u M/G kodu – ISO kod)
Držać alata:	SK 30
Škripac:	100 x 60 mm (ručni)

ALATI:

1. Čeono glodalo \varnothing 40 mm
2. Glodalo za utore set \varnothing 2 – \varnothing 12 mm
3. Upuštalno 90°
4. Centralno svrdlo
5. Spiralno svrdlo set \varnothing 2 – \varnothing 10 mm
6. Razvrtalo \varnothing 8H7
7. Glodalo za T – utore \varnothing 10,5 x 2,5
8. Kutno glodalo 45° x \varnothing 16 mm
11. Kutno glodalo 60° x \varnothing 16 mm (lastin rep)
12. Set ureznika M3 – M8
13. Glodalo za metrički navoj (npr. TM1SC 16W13-29-5L)

MJERNI UREĐAJI:

1. Ticalo ruba ili 3D taster

2. Uređaj za mjerenje (snimanje) alata izvan stroja, visinomjer
3. Pomično mjerilo 0 – 150 mm
4. Mikrometar vanjski 0 – 25 mm,
5. Mikrometar vanjski 25 – 50 mm
6. Dubinomjer 0 – 200 mm
7. Kontrolnici (kalibri) za provrte \varnothing 8H7
8. Kontrolnik (kalibar) za unutarnji navoj M3 - M16
9. Uređaj za mjerenje hrapavosti površine (Ra)
10. Mjerne pločice (etaloni) - garnitura
11. Stalak s mjernom urom točnosti 0,01 mm (komparator)
12. Podložne pločice (etalon lajsne) za stezanje predmeta obrade

TOOLBOX ZA DRŽAČE ALATA, ALATE I MJERNE UREĐAJE

RAČUNALNA OPREMA:

1. Računalo opremljeno upravljačkim programom WinNC32 – 8 + 4 komada te MS Office sa PowerPointom
2. CAD/CAM software: CATIA, MasterCAM, Fusion 360, SOLIDWORKS/SolidCAM sa postprocesorima za upravljački program Sinumerik 840D mill
3. Pisač
4. Priključak na informacijski sustav i internet - sva računala
5. Web kamera - 2 komada
6. Projekcijsko platno - 2 komada
7. Zvučnici – 2 komada
8. Mikrofon
9. Pojačalo
10. USB stik – 13 komada

8.2. MATERIJALI, OPREMA I ALATI KOJE DONOSI NATJECATELJ/MENTOR

Svaki natjecatelj donosi sljedeću opremu:

ALATI:

1. Čeono glodalo \varnothing 40 mm
2. Glodalo za utore set \varnothing 2 – \varnothing 12 mm
3. Upuštalo 90°
4. Centralno svrdlo
5. Spiralno svrdlo set \varnothing 2 – \varnothing 10 mm

6. Razvrtalo \varnothing 8H7
7. Glodalo za T – utore \varnothing 10,5 x 2,5
8. Kutno glodalo 45° x \varnothing 16 mm
9. Kutno glodalo 60° x \varnothing 16 mm (lastin rep)
10. Set ureznika M3 – M8
11. Glodalo za metrički navoj (npr. TM1SC 16W13-29-5L)

MJERNI UREĐAJI:

1. Ticalo ruba ili 3D taster
2. Uređaj za mjerenje (snimanje) alata izvan stroja, visinomjer
3. Pomično mjerilo 0 – 150 mm
4. Mikrometar vanjski 0 – 25 mm,
5. Mikrometar vanjski 25 – 50 mm
6. Podložne pločice (etalon lajsne) za stezanje predmeta obrade

TOOLBOX ZA DRŽAČE ALATA, ALATE I MJERNE UREĐAJE

ZAŠTITNA OPREMA

PRIBOR ZA PISANJE I CRTANJE

STROJARSKI PRIRUČNIK

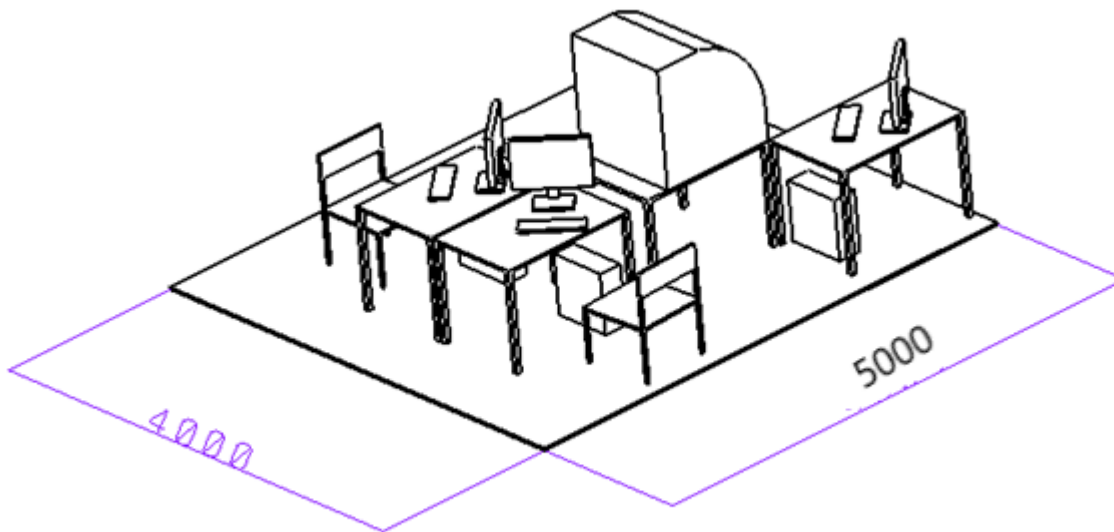
CIKLUSI ZA RUČNO PROGRAMIRANJE

8.3. ZABRANJENI MATERIJALI I OPREMA

Smiju se upotrebljavati samo materijali koje je pribavio organizator i/ili koje je donio natjecatelj/mentor prema gore navedenom popisu materijala, opreme i alata koji se koriste za izvođenje modula natjecateljske discipline. Natjecateljima je zabranjeno korištenje vlastitih računala, tableta, USB (memorijskih stickova), mobitela i pametnih satova.

8.4. PREPORUČENO RADNO MJESTO ZA NATJECANJE

Izgled i raspored radnih mjesta za dva natjecatelja 4 x 5 m:

Ukupna površina prostora za natjecanje (za 8 natjecatelja) 8 m x 29 m iznosi 232 m²

- radni prostor za natjecanje 8 x 20 m (160 m²)
- prostor za povjerenstvo 24 m²
- prostor za mentore i natjecatelje 22 m²
- prostor za prezentaciju i komunikaciju s posjetiteljima („isprobaj vještinu“) 16 m²

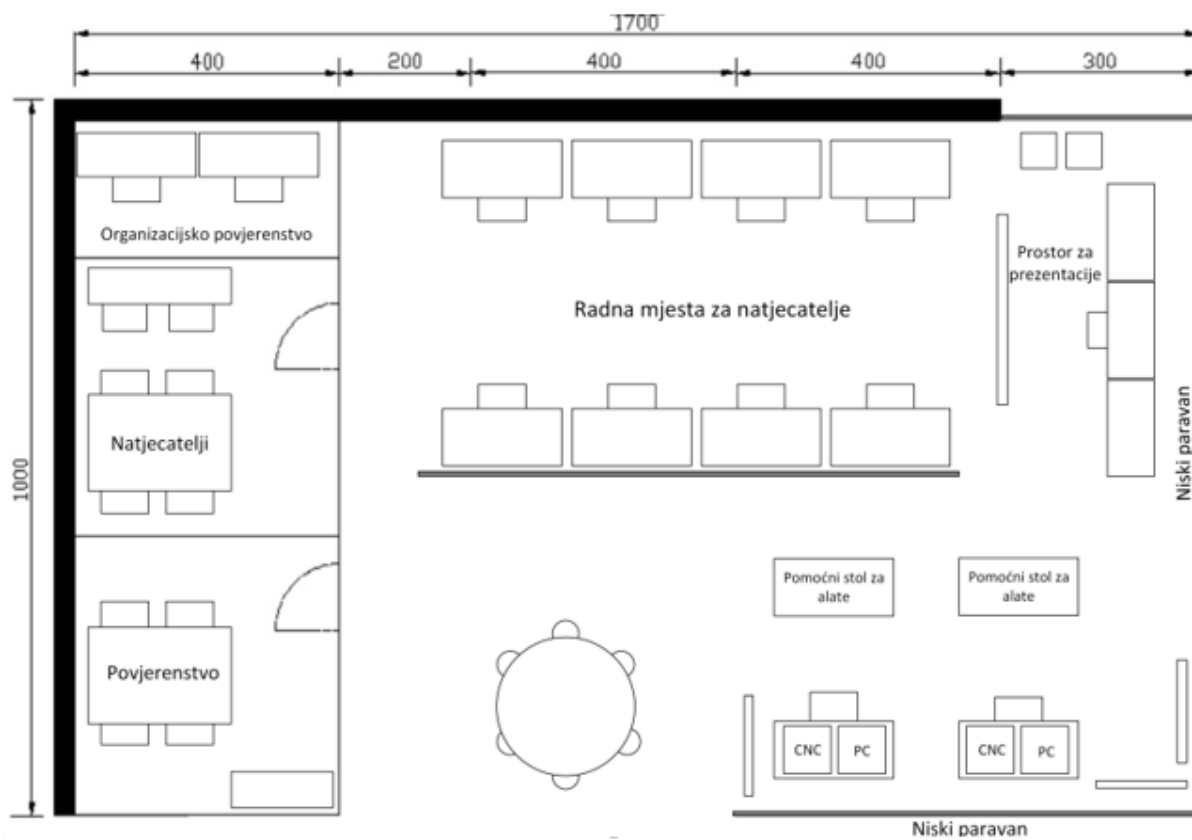
(Traženi prostor za natjecanje mora biti dovoljno velik za smještaj predviđenog broja natjecatelja. Izračuni dozvoljavaju 1,2 metra razmaka između natjecatelja. Ako je potrebna veća udaljenost između natjecatelja, sukladno tome moraju se povećati i dimenzije.)

Opći postav i specifikacije

- za svakog natjecatelja bit će dostupna radionica površine 20 m² (4 x 5 m)
- radionica mora biti odvojena od drugih radionica pločom sa zaslonom; otvorena s prednje i stražnje strane
- nad radnim stolovima i strojevima potrebno je optimalno osvjetljenje
- sva računala natjecatelja imat će pristup internet vezi
- svako radno mjesto mora imati priključak na mrežu i električni priključak
- prostori za mentore i povjerenstvo su ograđeni pregradama
- 16 stolova 120 x 80 x 83 cm
- 5 stolova 1200 x 100 x 95 cm (pojačane nosivosti za radne strojeve)
- 30 stolica

SLIKA PREPORUČENOG POSTAVA PROSTORIJE

(MINIMALNA KONFIGURACIJA S 2 STRIJA, OPTIMALNA BI BILA S 4 STROJA)

9. PROMIDŽBA I VIDLJIVOST NATJECANJA

Ideje i mogućnosti promidžbe discipline:

- ekrani na kojem se prati rad učenika,
- prezentacija zadatka i zadaća natjecatelja posjetiteljima,
- prezentacija svakog natjecatelja i škole iz koje dolazi,
- prezentacija učeničkih radova na CNC strojevima,
- uživo snimanje web kamerom s projekcijom na 2 velika platna
- promidžbeni materijali (radovi s prijašnjih natjecanja), materijali sponzora

10. ODRŽIVOST

S ciljem održivosti natjecateljske discipline, potrebno je natjecanjem promicati načela održivog razvoja, povezanost s gospodarskim subjektima te poticati na zajedničko djelovanje u promišljanju i provedbi održivog razvoja u svim segmentima provedbe natjecateljske discipline.

Afirmacijom i timskim radom natjecatelja potiče se stjecanje kompetencija kod učenika za samostalan rad, usavršavanje vještina potrebnih za kasnije zapošljavanje ili samozapošljavanje, pri čemu se kontinuirano potiče svijest o racionalnoj upotrebi svih resursa i odabiru ekološki prihvatljivih materijala i tehnoloških procesa.

Važno je poticati ideje održivosti daljnjeg razvoja natjecateljske discipline s aspekta humanitarnog, socijalnog i ekološkog djelovanja.

world skills Croatia

Agencija za
strukovno obrazovanje
i obrazovanje odraslih

ESF+
Učinkoviti ljudski
potencijali

Sufinancira
Europska unija

PODRŠKA IZVRSNOSTI,
INOVATIVNOSTI I VIDLJIVOSTI
STRUKOVNOG OBRAZOVANJA
I OSPOSOBLJAVANJA